

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Тронька Олександра Олександровича на тему:
“Порівняльно-правовий аналіз вирішення локальних військових
конфліктів у сучасному світі: досвід для України”,
подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дисертації Тронька О.О. не викликає сумнівів. Дослідження присвячене правовому аналізу способів вирішення локальних збройних конфліктів у сучасному світі та можливостям використання цього досвіду для України. Робота враховує сучасний науково-практичний контекст: кризу системи колективної безпеки, дискусії щодо ефективності міжнародних організацій (зокрема ООН) та потребу у нових підходах до підтримання миру. Вивчення зарубіжного досвіду врегулювання локальних воєнних конфліктів (наприклад, на Балканах чи в Грузії) є вкрай важливим для напрацювання шляхів завершення війни в Україні. Таким чином, обрана тема має високу актуальність як з наукової точки зору – заповнюючи прогалини у порівняльно-правовому аналізі конфліктів, так і з практичної – пропонуючи конкретні рекомендації для відновлення миру та безпеки.

Об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження. Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають між суб'єктами міжнародного права в процесі вирішення локальних військових конфліктів у сучасному світі. Предметом є безпосередньо порівняльно-правовий аналіз механізмів розв'язання таких локальних збройних протистоянь та вироблення на його основі досвіду, корисного для України. Метою дисертаційної роботи визначено комплексне вирішення наукової проблеми розробки теоретико-правових та прикладних засад врегулювання локальних військових конфліктів шляхом порівняльного аналізу світового досвіду і визначення можливостей його використання в українських реаліях. Для досягнення цієї мети автор поставив і вирішив низку конкретних завдань. Зокрема, у роботі необхідно було: окреслити поняття «локальний військовий конфлікт» та

сформулювати його визначення; з'ясувати теоретичні засади мирних засобів розв'язання локальних воєнних протистоянь; проаналізувати досвід політико-правових заходів, вжитих міжнародними суб'єктами (ЄС, ООН та ін.) для врегулювання конкретних конфліктів – зокрема, на прикладі локальної війни в Хорватії 1991–1995 рр. та російсько-грузинського збройного конфлікту 2008 року – і оцінити можливість використання цього досвіду для України; розробити проект “Дорожньої карти” мирного вирішення російсько-українського військового конфлікту; а також дослідити правові механізми притягнення до відповідальності за міжнародні злочини, скоєні під час локальних конфліктів, з метою вироблення дієвих кримінально-правових інструментів відновлення миру. Перелік завдань є комплексним і відображає як теоретичний, так і прикладний вимір поставленої мети.

Структура та зміст дисертації. Дисертація логічно структурована, її зміст повністю відповідає сформульованій меті та завданням. Робота складається зі вступу, кількох розділів, висновків та списку використаних джерел (у тому числі значної кількості сучасних наукових публікацій і нормативно-правових актів). У вступі обґрунтовано вибір теми, її актуальність, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження та викладено основні положення наукової новизни. Основний зміст розкрито в розділах дисертації. Перший розділ має теоретико-концептуальний характер: автор аналізує наукові підходи до розуміння поняття «локальний військовий конфлікт» та пропонує власне визначення цього явища. Здійснено ґрунтовний огляд характерних ознак локальних збройних конфліктів (обмеженість масштабу й тривалості, відмінність від тотальної війни, особливості правового статусу сторін тощо). Також у цьому розділі окреслено ключові мирні засоби врегулювання міжнародних спорів і конфліктів – дипломатичні та правові інструменти, їхні можливості та межі застосування в локальних конфліктах. Другий розділ присвячений аналізу конкретного історичного кейсу: міжнародно-правовим аспектам врегулювання локального військового конфлікту в Республіці Хорватія на початку 1990-х років. Автор детально висвітлює роль Організації Об'єднаних Націй, Європейського Союзу та інших міжнародних акторів у припиненні війни на території Хорватії, акцентуючи увагу на використаних механізмах (миротворчі місії, медіація,

санкції тощо) та уроках, винесених із цього досвіду для України. Третій розділ присвячений іншому важливому конфлікту – російсько-грузинському збройному протистоянню серпня 2008 року. У роботі проаналізовано дії Європейського Союзу як посередника в врегулюванні цього конфлікту, зокрема діяльність спеціальної місії ЄС під керівництвом президента Фінляндії, що привела до підписання мирних домовленостей. Автор оцінює ефективність залучених міжнародних правових інструментів і висуває пропозиції щодо того, як подібний досвід може бути застосований для деескалації війни в Україні. Четвертий розділ має прикладний характер і безпосередньо стосується російсько-українського війни. Тут дисертант пропонує конкретні шляхи вирішення цього конфлікту на основі попереднього аналізу. Зокрема, розроблено проект “Дорожньої карти” – комплексного плану політико-правових заходів, спрямованих на досягнення миру між Україною та РФ. Окрім того, автор досліджує питання притягнення до відповідальності осіб, винних у воєнних злочинах в ході конфлікту, як невід’ємної складової постконфліктного врегулювання. Розглянуто досвід діяльності міжнародних кримінальних судів щодо злочинів, скоєних під час локальних конфліктів, і запропоновано інституційну модель правосуддя для України як елемент вирішення конфлікту. Висновки дисертації підсумовують результати дослідження, містять узагальнення теоретичних положень та формулюють конкретні рекомендації. Загалом, структура роботи є послідовною, а зміст розділів взаємопов’язаний та поступово веде від теоретичних засад до практичних рішень заявленої проблеми.

Наукові здобутки, новизна та практична значущість. Дисертаційне дослідження Тронька О.О. вирізняється високим рівнем наукової новизни та має значні теоретичну і прикладну цінність. Наукова новизна роботи полягає в тому, що вона стала одним із перших комплексних порівняльно-правових аналізів світового досвіду вирішення локальних військових конфліктів та можливостей його застосування в Україні. У процесі дослідження автором сформульовано низку нових наукових положень і пропозицій. Вперше розроблено цілісний проєкт “Дорожньої карти” для мирного врегулювання російсько-українського збройного конфлікту, який розглядається як інноваційний політико-правовий інструмент завершення війни.

Вперше також запропоновано інституційну модель спеціального кримінального правосуддя щодо осіб, винних у міжнародних злочинах під час цього конфлікту, як механізм забезпечення справедливості і миру. Окрім того, удосконалено наукові підходи до визначення універсальних принципів міжнародного права та критеріїв їх дотримання, розширено бачення ролі Європейського Союзу у медіаційному процесі врегулювання конфліктів, а також обґрунтовано доцільність впровадження елементів реституційного правосуддя (правосуддя, спрямованого на відшкодування і примирення) як засобу постконфліктного миробудівництва. Теоретична значущість дисертації підтверджується глибиною проведеного аналізу: автор переосмислює фундаментальні поняття (як-от «локальний військовий конфлікт», «міжнародна безпека», «мирне врегулювання»), критично оцінює сучасний стан міжнародно-правових механізмів підтримання миру, розвиває наукову дискусію щодо реформування глобальної системи безпеки. У роботі враховано та проаналізовано широкий спектр сучасної вітчизняної і зарубіжної літератури, що свідчить про ґрунтовне теоретичне підґрунтя дослідження. Практична цінність здобутих результатів полягає у тому, що запропоновані в дисертації ідеї та рекомендації можуть бути використані в нормотворчості та правозастосовній діяльності. Зокрема, напрацювання щодо “дорожньої карти” вирішення конфлікту та моделі спеціального правосуддя для воєнних злочинців мають прикладне значення для органів державної влади України, які займаються питаннями мирного врегулювання та перехідного правосуддя. Результати дослідження вже пройшли апробацію через наукові публікації та виступи на конференціях, що підтверджує їхню затребуваність і практичну значущість.

Зауваження до дисертації. Попри високий рівень виконання роботи, деякі аспекти дисертації викликають дискусію та заслуговують на додаткову увагу. Висловимо кілька зауважень рекомендаційного характеру:

1. Термінологічна чіткість поняття “локальний військовий конфлікт”. У дисертації наведено авторське визначення цього поняття та охарактеризовано його риси. Однак деякі сформульовані критерії локального конфлікту (наприклад, відсутність

офіційної декларації війни або “порівняно невеликі масштаби бойових дій”) є доволі оціночними. Вартувало б детальніше обґрунтувати межі застосування терміну, особливо враховуючи, що у випадку російсько-української війни її часто кваліфікують як повномасштабну агресію, а не “локальний” конфлікт. Більш чітке розмежування між локальними та регіональними (чи глобальними) конфліктами підсилить теоретичну основу дослідження.

2. Автор обмежив порівняльний аналіз переважно двома кейсами (Хорватія та Грузія), що справді є релевантними для українського контексту. Утім, додаткове включення інших прикладів локальних конфліктів (наприклад, на Близькому Сході чи в Африці) могло б зробити висновки дослідження ще більш переконливими. Залучення ширшого географічного спектру випадків продемонструвало б універсальність або, навпаки, унікальність виявлених підходів до мирного врегулювання. Це, своєю чергою, збагатило б порівняльно-правовий аналіз і дало б можливість врахувати додаткові чинники, що впливають на успішність врегулювання.

3. Дисертант запропонував низку новаторських ідей – таких як “дорожня карта” миру чи спеціальна модель правосуддя – які виглядають багатообіцяючими. Водночас у роботі варто було б детальніше окреслити механізми реалізації цих пропозицій на практиці. Наприклад, впровадження дорожньої карти вимагатиме координації між різними інституціями (владними органами України, міжнародними організаціями, партнерами) – бажано було б обговорити можливі етапи та інструменти такої координації. Щодо спеціального кримінального правосуддя для воєнних злочинів, постає питання про його відповідність чинній міжнародно-правовій базі та юрисдикції існуючих судових органів. Більш детальний аналіз потенційних перешкод у реалізації запропонованих заходів і шляхів їх подолання підвищив би прикладну цінність роботи.

Зазначені зауваження не мають фундаментального характеру і жодним чином не знижують загальної наукової цінності отриманих результатів. Вони радше вказують на перспективні напрями для подальших досліджень і розвитку теми. Загалом дисертація справляє позитивне враження як самостійне, цілісне дослідження.

Проведений у дисертації науково-теоретичний аналіз ключових аспектів вирішення локальних військових конфліктів, сформульовані висновки та практичні рекомендації свідчать, що робота є завершеною і добре структурованою науковою працею. Дисертація продемонструвала високий рівень професійної підготовки здобувача: автор впевнено володіє як теоретичним матеріалом, так і сучасною міжнародно-правовою практикою, критично мислить та пропонує оригінальні рішення.

ВИСНОВОК

Дисертація «Порівняльно-правовий аналіз вирішення локальних військових конфліктів у сучасному світі: досвід для України» Тронька О.О. відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії (затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44). Її автор, Тронько Олександр Олександрович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

Доцент кафедри адміністративного
і кримінального права
юридичного факультету Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара
кандидат юридичних наук, доцент

Олена ЛИТВИН

Підпис к.ю.н, доцента Литвин О.П.

«ЗАСВІДЧУЮ»

Проректор з наукової роботи
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

« 11 » 08 2025 р.

Олег МАРЕНКОВ